

JOSEP LLADÓ i PASCUAL

La tradició poètica a Argentona (I)

«Un poble sense poesia, és un poble sense il·lusió», frase lapidària que no sé on vaig llegir. "Un poble sense instrucció, és un poble sense poesia", aquesta me la faig jo. Les primeres manifestacions poètiques a Argentona, no les trobem fins que el poble deixa d'encorbar-se damunt l'agre de la terra, per anar-se encorbant de mica en mica, però amb constància, davant les pàgines d'un llibre. Havien passat anys, segles, que saber llegir i escriure era privilegi d'una minoria i la poesia, quan arribava, era quasi sempre per transmissió oral. No és fins al segle XIX que els pares comencen a interessar-se per l'assistència dels infants a l'escola, potser influïts per la presència dels "senyors", a l'estiu, amb uns fills tan eixerits que es passaven llargues estones amb un llibre a les mans; potser per mimetisme, alguns dels del poble volgueren fer el mateix i així començà, suposo, l'interès per la lectura. De l'afició a llegir, a la intenció d'escriure, només hi hagué un salt de pardal i alguns, pocs, en recixiren.

Així començà, fent tentines, la tradició poètica a la nostra vila.

Els pioners

En Pau Gual i Ribes, (1827-1906) també conegut popularment per en Pau de la Font, pel fet de regentar el Manantial Ballot en la segona meitat del segle XIX, tingué fama d'home posseïdor d'una simpatia desbordant, versàtil i hàbil en improvisar acudits. Aduador, tant de la senyoralla estiuejant com de les gràcies de les noies

de servei, sabé atreure una bona clientela vers l'establiment que regentava.

Sabia llegir i escriure, cosa no pas massa freqüent, encara, en l'època que li tocà viure, marcat per un alt índex d'analfabetisme i, de tant en tant, sorprenia la clientela amb els seus estirabots poètics. Escrigué un reguitzell de poemes d'una gran senzillesa i sinceritat; eren de temàtica diversa ("La Font de Ballot", "Anunci", "Un ratet de bon humor"); vivencial ("La falta d'instrucció", "Un petit record de la joventut d'en Pau", "Un dia feliç d'estiu", "Agraïment d'en Pau a qui li ha fet lo retrat"); religiosa ("Goigs de Nostra Sra. de la Salut"), o política, com els titulats "La Veu d'Alerta" i "Gran Crit d'Unió".

Els poemes d'en Pau Gual –primer poeta argentoní, iniciador d'una tradició poètica que ha perdurat fins als nostres dies– foren reeditats en facsímil per la Caixa d'Estalvis Laietana amb motiu de la inauguració de la Biblioteca

Popular i Sala d'Exposicions del carrer Gran, i la Corporació Municipal en la sessió plenària del dia 6 d'octubre de 1995, acordava posar el seu nom a un carrer de la vila, situat a la urbanització de La Soleia.

Qui li pren el relleu en el devenir poètic del poble és en Josep Domingo Bellalta i Collet (1880-1914). És el revés de la moneda: tot el que en Pau té d'extravertit, d'imprevisible, d'espontani, en Josep Domingo ho té de reflexiu, de meticulós, d'introvertit, tot això, potser, a conseqüència de la minusvalidesa ocasionada per la poliomielitis soferta en la seva infantesa.

Home culte i de carrera (obtingué el títol de mestre l'any 1900) no li costa gaire d'entaular relació amb intel·lectuals residents a Argentona durant la temporada estiuenca, com Francesc Carreras Candi i Dolors Monserdà, que l'encoratgen a seguir pel camí de la investigació històrica i de les lletres.

D'esquerra a dreta:

Lluís Terricabres, Antoni Comas, Jaume Vallcorba, mossèn Pere Ribot, Joan Triadú, Lluís Serra llegint el seu text i, al seu darrere, Josep Lladó

Pau Gual Ribes |

Exercí el seu magisteri a Manlleu, Parets del Vallès i Horta d'Avinyó. En aquesta darrera població funda i dirigeix el quinzinari "La Gabarresa" (1912) després de la breu experiència periodística viscuda a Argentona durant les vacances estiuenques de 1911, quan intentà i aconseguí la reaparició del butlletí "Lo Castell de Burriach", del qual, però, només n'aparegueren dos números.

És, segurament, per influència de la Monserdà, que escriu diversos assajos en pro del feminisme, entre altres "*Estudio de la falta de cultura como causa de la degeneración y prostitución de la mujer*" i "Necessitat d'instruir cristianament la dona", que li són premiats a Barcelona i a Berga, en els respectius certàmens de l'any 1904.

És autor, també, de quatre interessants estudis de temàtica històrica: "*Notas biográficas sobre la personalidad del insigne escultor Campeny*" (primer premi en el certamen literari organitzat per la Societat Recreativa La Nova Constància, de Mataró, l'any 1905), "*Cuna de Cervantes. Nació en Alcalá de Henares o en Alcázar de San Juan?*. Juicio crítico de ambas opiniones", que l'*Asociación Barcelonesa de los Amigos de la Enseñanza* distingí en commemorar el tercer

centenari de la publicació del Quixot; per a nosaltres, però, els que tenen major interès són els assajos "*Apuntes biográficos sobre el marqués del Valle de Ribas*" (premiat en els Jocs Florals de Mataró de l'any 1904) i "*Una rectificación histórica. ¿Donde nació Llauder?*", en els quals vindica per a Argentona la glòria d'aquell fill il·lustre.

També feu un intent en el camp teatral, escrivint el sàinet "L'Orquestra d'en Canons", que s'estrenà amb notable èxit al Foment Argentonès, (can Baixeres) i que després ell mateix estripà, desil·lusionat, en assabentar-se que un sector del públic posava en dubte la seva autoria (1898).

Pel que fa a la poesia, que també conreà (i que és la que li dona un lloc en aquest article), sabem que durant els seus darrers anys, a Horta d'Avinyó, feia un recull dels seus poemes dispersos segurament amb intenció d'editar-los. No hi fou a temps. Josep Domingo Bellalta i Collet moria a Barcelona el 17 de juliol de 1914 i de la seva producció poètica només en queda el record del títol d'algunes de les seves composicions: "Cant a Pasqua", "Càntic a Maria", "Himne argentoní", (que per la gran amistat que tenia amb Aleix Soler no ens estranyaria gens que hagués sigut compostat a requeriment del director de la coral Llaç d'Amistat) i "Oda a la bandera", poema dedicat al sòmetent d'Argentona, recentment constituït (1911).

Si bé del seu successor en l'afer poètic ens en han pervingut ben pocs poemes, seria injust obviar el nom d'en Joan Casas i Famadas (1904 - ?). Tenim notícia que en els inicis de la seva activitat literària, va escriure un sàinet -que no arribà a estrenar- i més tard una versió més d'Els Pastorets. Home del Patronat Obrer de Sant Isidre,

formà part de la banda musical, on tocava la trompeta, i del quadre escènic d'aquella entitat, encara que no passà mai d'interpretar papers secundaris. Era, en canvi, molt sol·licitat, tant pel Patronat com per altres entitats de la vila, quan es tractava d'efectuar recitals poètics, ja que els seus poemes i la seva manera de dir-los, era molt del grat dels seus contemporanis. Jaume Clavell, en el llibre *Argentona. Història i records*, parlant de la inauguració de la primera "Exposició Popular de Treballs d'Art per aficionats locals" (3 d'agost de 1932), ja senyala que "...fou amenitzada (la inauguració) amb el recital de poesies del poeta argentoní en Joan Casas Famadas i el cant d'algunes peces, del seu escollit repertori, de la coral "Fruit dels Cantors".

Les noves veus

Acabada la guerra civil, apareixen noves veus en el panorama poètic local. Es tracta de la germanes Carme i Amàlia Bonet, professores de les Escoles Nacionals de la vila, que escriuen en llengua castellana, com és de rigor, i publiquen els seus poemes al butlletí del Centre Parroquial "*Ecos*" (1948-1949). Quan aquest desapareix per a donar pas al municipal "Argentona", s'hi afegeix una altra veu, la del també mestre d'escola en José Tarruella i Bueno i, poc després, hi reapareix en Joan Casas i Famadas. Els poemes publicats en aquest butlletí són l'única mostra de la producció literària d'aquest autor que ens ha pervingut; per tractar-se de poesia "circumstancial" (la comunió de la filla, el casament d'uns amics, etc.) no ens permeten pas avaluar la qualitat de la seva producció que, per altra part, intuïm variada i extensa.

Cal dir, que l'aparició d'"Argentona" fou un incentiu per a fer

sortir de l'anonimat alguns poetes fins aleshores ignorats, com és el cas de la Montserrat Fernández (1921), i principalment, d'en Laureà Ballbona (1923-2000), que si bé no tingueren continuïtat, donaren mostra de la sensibilitat espiritual del nostre poble. Aquesta sensibilitat es veié esperonada, encara més, per la presència a la parròquia del vicari Josep Mª Matavera, un excel·lent poeta que, a part les seves tasques sacerdotals, tingué cura d'instruir en la literatura nostrada i en la tècnica de l'art poètic un reguitzell d'adolescents lletraferits que no tardaren en fer notar, il·lusionats, la seva presència a les pàgines del butlletí "Argentona", entre altres en Josep Carbonell i Diví, Cardif (1932-1951), que a més era un excel·lent dibuixant, i que morí prematurament; en Lluís Serra i Vives, Morgan (1930), que més tard deixà la poesia per dedicar-se a altres tasques literàries i que encara avui es fa present en els mitjans de comunicació actuals, donant mostres dels seus coneixements de l'Argentona profunda; i en Josep Lladó i Pascual (1933) que continua barallant-se, ara com abans, en els envitricolls del ritme i la rima. Per completar l'entorn poètic del butlletí, no podem pas obviar la presència de veus forànies, com la de l'Emili Graells i Castells, de reconegut prestigi en el món teatral per ésser l'autor de les comèdies *Com s'enreda la troca* i *El curandero del barri*, entre altres, i la poetessa Carme Nonell i Masjuan (1920), de fina sensibilitat, periodista (fou corresponent de "Pueblo" a Berlín i col·laboradora d'"ABC"), autora de diverses novel·les en llengua castellana i de l'obra "Los Cinco" (1948) sobre els músics del Grup dels Cinc.

Tot plegat fou brou de cultiu perquè l'any 1964, quan la vila es

disposava celebrar el IV Centenari de la Consagració del Temple, la Parròquia considerés oportú d'organitzar un acte que pel seu alt contingut espiritual i poètic deixés una agradable empremta en el record dels feligresos: Els PRIMERS (i per ara únics) JOCS FLORALS DE LA VILA D'ARGENTONA.

La gran festassa:

Podem ser partidaris, o no, de tota la parafernàlia flouresca: reina de la festa, cort d'honor, flors i violes, esmòquings i corbatins, etc., que ens retornen a una època temps ha passada, quan aquesta mena de justes poètiques foren l'inici i l'estímul del ressorgiment de la literatura nostrada. Avui potser no calen i, àdhuc, alguns els consideren antiquats, fora de lloc, poc adients amb els rums que ha pres la poesia i la manera de fer dels poetes actuals. Potser sí, però hem volgut deixar constància d'aquesta festa, en primer lloc, perquè la seva organització fou un acte de valentia (no oblidem que encara ens trobàvem en plena dictadura franquista, que veia amb mals ulls qualsevol acte que traspués sentors de catalanisme, i aquest ho era); en segon lloc, per la preparació per-

Domingo Bellalta
i Collet

fecta, escrupolosa, acurada fins al més mínim detall. Un dels poetes guardonats i acostumat a participar en certàmens d'aquesta mena, em manifestava que mai havia assistit a cap, organitzat amb tanta propietat.

El Cartell, que anunciava la festa pel diumenge dia 6 de setembre de 1964, oferia a poetes i prosistes, a més dels premis ordinaris (Flor Natural, Englantina i Viola), onze premis extraordinaris, quatre d'ells per a diferents temes poètics, i set per a treballs sobre diferents aspectes locals i comarcals (folklore, història, economia, biografia, etc.)

La Cort d'honor entrant
a la Sala, amb la Reina,
Núria Esteve en el darrer
lloc

Lluís Terricabres amb
la Reina de la Festa,
Núria Esteve i Ventós

Aquell diumenge, a les set de la tarda, la Sala Argentonina estava plena de gom a gom, quan hi feia entrada el Jurat Qualificador, integrat per Mn. Pere Ribot, que el presidia, i els senyors Antoni Comas, Jaume Vallcorba, i Albert Manent; el mantenidor Joan Triadú, el secretari Josep Lladó, i les autoritats locals, que passaren a ocupar els seus respectius llocs a l'escenari, bellament engalanat.

El Rector de la parròquia, Mn. Rafael Martí, obria l'acte i el secretari després de fer lectura de la Memòria de les deliberacions del Jurat, obria la plica que contenia el nom del poeta guardonat amb la Flor Natural que resultà ser Lluís Terricabres i Molera, de Mataró. Aquest, junt amb el jurat

i la presidència, sortiren a rebre la Reina de la Festa, Núria Esteve i Ventós, i la seva Cort d'Honor, integrada per sis gentils senyoretes vilatanes i altres sis de la colònia estiuenca. El públic, dempeus, aplaudia la seva entrada a la Sala, mentre l'orquestra interpretava l'himne de Joan I, fundador dels Jocs Florals.

El rapsode mataroní Josep Reniu féu lectu-

ra de l'obra premiada, que es tractava d'una col·lecció de tankes, gènere que "Terri" conreà profusament i amb encert durant tota la seva vida, i seguidament prengué la paraula el Mantenidor, Sr. Joan Triadú, que en el seu discurs, després de fer un breu historial de la Gaia Festa, passà a analitzar les crítiques circumstàncies en què actualment es trobava la llengua i la literatura catalanes en general, i en particular la poesia, degudes al menysteniment que envers les llengües hispanes, no oficials en aquell moment, mostrava la política cultural del règim imperant.

Tot seguit hom passà a fer entrega dels premis als altres poetes, entre els quals recordem l'escriptor i editor barceloní Miquel

Arimany i Coma, que fou guardonat amb la Viola; el mataroní Isidre Julià i Avellaneda i l'argentoní Lluís Serra i Vives. Seguidament la Reina de la Festa, amb el poeta guanyador, acompanyats de la Cort d'Honor i els poetes premiats, anaren al Temple Parroquial a fer ofrena de la Flor Natural a la Mare de Déu de Montserrat, fent la cloenda de la jornada literària el President del Jurat, i també poeta, Mn. Pere Ribot.

Després, a la plaça Nova, hi hagueren sardanes i a l'Hotel Colon fou servit un lunch per a tots aquells que d'una manera o altra havien intervingut en la festa.

Han passat més de quaranta anys d'aquella diada que, vulguem o no, marcava un punt culminant en el devenir històric de la poesia local i més de cent d'ençà dels primers versos d'en Pau Gual. La tradició encara continua. Han aparegut noves veus que, humilment, s'han deixat sentir en els mitjans de comunicació de la vila o, fent un esmerç econòmic personal, moltes vegades, o d'altres amb el recolzament de l'ens municipal, han ofert el públic l'edició dels seus poemes. D'ells, d'aquests poetes i poetesses, un o altre —qui sap qui!— ja en parlarà un altre dia. Per avui ja n'hi ha prou.

AUTO-ESCOLA - ASSEGUANCES

RAMON REIXACH I MONER

Mataró, 1 - Tel. 93 797 00 50 - ARGENTONA

de més i de menys

detalls i il·lusions

Carrer Gran, 20
08310 ARGENTONA

Tel.: 93 756 10 37